

Рат против Ирана који су Сједињене Америчке Државе и Израел покренули 28. фебруара 2026. године вероватно ће се завршити америчким повлачењем.

Сједињене Државе не могу да наставе рат без изазивања катастрофалних последица, пишу за Ал Јазеера Џефри Сакс, професор и директор Центра за одрживи развој на Универзитету Колумбија и Сибил Фарс, саветница за Блиски исток и Африку у Мрежи решења Уједињених нација за одрживи развој.

Ново заоштравање сукоба вероватно би довело до уништења инфраструктуре за нафту, гас и десалинизацију у региону, што би изазвало дуготрајну глобалну катастрофу.

Иран може веродостојно да нанесе трошкове које Сједињене Државе не могу да поднесу и које свет не би требало да трпи.

Америчко-израелски ратни план био је „удар обезглављивања“ који су премијер Израела Бењамин Нетанјаху и директор Мосада Давид Барнеа представили председнику САД Доналду Трампу.

Основа тог плана била је претпоставка да би агресивна заједничка америчко-израелска кампања бомбардовања толико ослабила командну структуру иранског режима, нуклеарни програм и високо руководство Револуционарне гарде (ИРГЦ), да би се режим распао. Након тога, Сједињене Државе и Израел би наметнули послушну владу у Техерану.

Чини се да је Доналд Трумп био уверен да ће Иран следити исти ток догађаја као у Венецуели.

Америчка операција у Венецуели у јануару 2026. уклонила је председника Николаса Мадуре у, како се чини, координисаној операцији ЦИА и елемената унутар венецуеланске државе.

САД су добиле послушнији режим, док је већина венецуеланске власти остала на месту. Трамп је, изгледа, наивно веровао да ће исти исход уследити и у Ирану.

Операција у Ирану, међутим, није успела да произведе послушан режим у Техерану.

Иран није Венецуела — историјски, технолошки, културно, географски, војно, демографски или геополитички. Оно што се догодило у Каракасу имало је мало везе са оним што се дешава у Техерану.

Иранска влада се није распала. Исламска револуционарна гарда (ИРГЦ), далеко од тога да је „обезглављена“, изашла је са још чвршћом унутрашњом командом и проширеном улогом у безбедносној архитектури државе. Канцеларија врховног вође је опстала; верски естаблишмент се затворио око ње; а становништво се окупило против спољног напада.

Два месеца касније, Трамп и Нетањаху немају нову иранску владу под својом контролом, нема иранске предаје која би окончала рат, нити војног пута ка победи. Једини пут, и онај којим САД изгледа иду, јесте повлачење, уз Иран који контролише Ормуски мореуз и без решених кључних питања између САД и Ирана.

Неколико разлога објашњава америчке погрешне процене и успехе Ирана.

Прво, амерички лидери су фундаментално погрешно проценили Иран. Иран је велика цивилизација са 5.000 година историје, дубоком културом, националном отпорношћу и поносом.

Иранска влада не би поклекла пред америчким притисцима и бомбардовањем, посебно имајући у виду да Иранци памте како су САД 1953. уништиле иранску демократију рушењем демократски изабране владе и успостављањем полицијске државе која је трајала 27 година.

Друго, амерички лидери су драматично потценили технолошку софистицираност Ирана.

Иран има инжењеринг и математику светске класе. Изградио је домаћу одбрамбену индустрију, са напредним балистичким ракетама, индустријом дрoнова и сопственим свемирским капацитетима.

Ирански технолошки развој, упркос 40 година санкција, представља значајно достигнуће.

Треће, војна технологија се променила у корист Ирана. Иранске балистичке ракете коштају делић цене америчких пресретача.

Ирански дрoнови коштају око 20.000 долара, док америчке ракете за пресретање коштају 4 милиона долара.

Иранске противбродске ракете у нижем шестоцифреном распону угрожавају америчке разараче вредне 2–3 милијарде долара.

Иранска мрежа за ускраћивање приступа (А2/АД) у Персијском заливу, слојевита противваздушна одбрана и способност засићења дрoновима и ракетама учиниле су трошкове америчког деловања против Ирана неодрживим.

Четврто, амерички политички процес постао је ирационалан. Рат је одлучила мала група Трампових лојалиста на Мар-а-Лагу, без формалног међуресорног процеса, док је Савет за националну безбедност био ослабљен током претходне године.

Директор Националног центра за борбу против тероризма Џо Кент поднео је оставку 17. марта, наводећи „ехо комору“ која је обмањивала председника. Рат је био производ система одлучивања без стварне институционалне провере.

Ово није био рат нужде нити рат избора. Био је рат хир. Основна премиса била је хегемонија. САД су покушале да очувају глобалну доминацију коју више немају, а Израел регионалну доминацију коју никада неће имати.

Вероватни исход је повратак на стање приближно пре рата, али уз три нова фактора: Иран ће имати оперативну контролу над Ормуским мореузом; његов одвраћајући потенцијал биће знатно појачан; а дугорочно америчко војно присуство у Заливу биће смањено.

Остала питања — ирански нуклеарни програм, регионални савезници и ракетни арсенал — вероватно ће остати нерешена.

Чак и док се САД повлаче, Иран вероватно неће даље ескалирати према суседима, из неколико разлога: дугорочни интерес за сарадњу са заливским државама, невољност да се поново улази у рат и потенцијално ограничавање од стране Русије и Кине.

Трамп ће вероватно покушати да представи повлачење као победу, али такве тврдње не би биле тачне.

Истина је да је Иран много сложенији него што су САД процениле, да је одлука о рату била нерационална и да се природа ратовања променила против америчке доминације.

Америчка империја не може добити рат против Ирана уз прихватљиве трошкове. Оно што може јесте повратак рационалнијој политици, окретање дипломатији и међународном праву.

(Данас)